

IDŐMÉRŐK ISMERŐJE AZ ÓRÁSMESTER

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: SARUSI ISTVÁN

Megszakásból pillantunk csuklónkra, ahol ma már egy okosóra mutatja az időt, vagy épp le sem vesszük tekintetünket érintőképernyős mobilunkról, ami nyilván jelzi az időt is. De vannak, akik visszarévedve még a kvarcórák korszakát is fel tudják eleveníteni, röpke évtizeddel ezelőttről. Pár emberöltővel korábban a mutatós zsebóráké volt a főszerep, hajdanában pedig homokórával mérték a folyvást múló időt. A napóra pedig tényleg távol esik egy mai órásmester ténykedésétől...

Csenki János, csongrádi órásmesterrel közösen kutatunk a kegyegők között. A mechanikus óra a 13. század talál-

mánya. Már a középkorban bevezették a kánoni, vagyis imaórákat: 12-12 órára osztották fel a napot, aminek az első órája (prima) reggel hatkor, a tertia délelőtt kilenckor, a sexta délben, míg a nona délután háromkor, a vespera (magyarosan vecsernye) pedig este hatkor volt. És egyházi tisztségviselők hívták életre azokat az egyre pontosabban működő szerkezeteket is, amik azért kerültek templomtoronyokba, hogy minél szélesebb körben tájékozottassanak a misék kezdetéről, az egyházi rítusok időpontjáról. Ám ezzel társadalmi átalakulást is elindítottak: a munka-

órák számlálását, ami a vallásos személet szerint már-már eretnekség volt, noha mára tudjuk: alapvetően változtatta meg az ipar, a gazdaság működését, az emberek hétköznapjait.

Az időmérők eleinte csak egyetlen, az órákat jelölő mutatóval, majd 1670-től perc- és másodpercmutatóval készültek.

Az időmérők eleinte csak egyetlen, az órákat jelölő mutatóval, majd 1670-től perc- és másodpercmutatóval készültek. Manapság a másodpercmutató megléte is éppoly evidenciának tűnik, mint az,

NEM LÉTEZHET ÓRÁSMESTER

◀ OKULÁRÉ NÉLKÜL!

MINDINKÁBB RITKASÁGNAK SZÁMÍT EGY ILYEN „ANTIK” ÓRA JAVÍTTATÁSA: EZT AZ ARANYOZOTT KÜLSÉJŰ ZSEBÓRÁT 1930 KÖRÜL KÉSZÍTETTÉK

hogy Svájc az óragyártás őshazája. Csenki János viszont nyomban cáfolja ez utóbbit: „Nem Svájc, hanem Franciaország az óragyártás őshazája. Svájc is jelentős, de ott is inkább a nyugati, Franciaországgal határos rész: onnan terjedt aztán keleti része felé az órapar.”

Ám nemcsak a toronyóra megalkotása volt forradalmi erejű, hanem az, amikor már zsebre is lehetett tenni az időmérőt. Vajon a toronyóra lekicsinyítésével érték el mindezt? „Ingát nem lehet zsebben hordani! Fali- és toronyórák esetében ezzel nem volt gond, mert mindig egy helyben álltak, de a zseb- és karórák esetében nagyon más a helyzet... Tehát először fel kellett találni az inga helyettesítésére szolgáló hajszálgugót: egy speciális kereket és egy rugót, ami eleinte lószörből készült. Ezt aztán összeépíteni a kerékkel, ami így az egyik oldalon megnyújtotta a hajszálgugót, míg a másikon összenyomta. Napjainkban pusztán annyi a változás, hogy fémből készülnek a hajszálgugók” – magyarázza a mester.

Eleinte – még képzés nélkül – pusztán olyanok foglalkoztak az óraszerkezetek megtervezésével, akiknek volt fantáziája és alkotóképessége. „Általában családi ágon öröklődött az órásmesterség úgy, mint anno nagyon sok más szakma. Svájcban mindmáig családok készítenek alkatrészeket, amiket nagy óragyáraknak adnak tovább – hangsúlyozza az órásmester. – De még ma is van, ami laikus számára furcsa lehet az óraparban. Például, hogy több nagynevű svájci cég létezik, ahol alkatrészek, órabelsők készülnek, majd azokat teszi bele

a többi gyártó a saját óratokjába, amiket aztán saját néven forgalmaznak tovább. Ezzel önmagában nem lenne nagy gond, ám 5-10-szeres árkülönbséggel vehetjük meg ugyanazt a belső szerkezetű órát, attól függően, milyen márkanévvel látják el. Készülnek persze komplett, teljes szerkezetek-tokok, de azok rendkívül drágák! Nagyságrendileg 10-20-szor annyiba kerülnek, mint ha egy összeszerelő üzemből készült darabot vásároltunk volna.”

De milyen óra jut el ma egy órásmesterhez? Főként piacokon vásárolt olcsó karórák és persze sok-sok elemcerés példány: a „szervizeltetni” hozott órák 5 százalékát sem éri el a hagyományos szerkezetűek aránya. Teljesen átvették az uralmat a digitális, elemes órák. Az asztalon most mégis ott lapul egy antiknak látszó zsebóra. Csenki János az 1930-as évekre teszi gyártási idejét, „...mert 10-20 évig gyártottak egy-egy adott típusú, stílusú vagy

fajtájú szerkezetet. Ekkoriban már a legnívósabb, legelfogadottabb a Doxa volt. (El)ismertségét onnan szerezte, hogy a vasutasoknak rendeltek nagy méretű zsebórákat, ami vasúti Doxa néven lettek közismertek. És világos, hogy a vasútnak jól működő, pontos órákra volt szüksége ahhoz, hogy tartsák a menetrendet.”

Egy mesterség fennmaradásának kulcsa, hogyan képes reagálni a folyton változó igényekre, piaci, gazdasági-társadalmi körülményekre. „A nyugat-európai országokhoz hasonlóan itt is megfigyelhető, hogy a többség már nem javított órákat. Kivételt leginkább a drága időmérők képeznek, de azokat is leginkább úgy, hogy a kereskedő visszaküldi a gyárnak, ahol elvégzik a szükséges beavatkozást. Az alkatrészellátás is összeomlófélben van, és ma már nincs jövője e szakmának” – hangzik a komor végszó az órásmestertől.

CSENKI JÁNOS, CSONGRÁDI ÓRÁSMESTERHEZ MA MÁR FŐKÉNT A TÖBBNYIRE OLCSÓ, GYENGE ÓRÁK JUTNAK EL: KÜZD IS VELÜK RENDESEN. KOLLÉGÁJA NINCS, CSUPÁN EGYETLEN KULCSMÁSOLÓ VAN MÉG RAJTA KÍVÜL CSONGRÁDON, AKI KISEBB JAVÍTÁSOKAT IS ELVÁLLAL

SARUSI ISTVÁN TUDOMÁNYOS ÉS KULTURÁLIS TÉMAKAT FELDOLGOZÓ, SZABADÚSZÓ FOTÓS, ÚJSÁGÍRÓ